

Soi men egô pter'edôka

El poema com a vehicle de glòria en l'elegia grega tardoarcaica

Àngel Martín Arroyo

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE FILOLOGIA
DEPARTAMENT DE FILOLOGIA GREGA

SOI MEN EGÔ PTER'EDÔKA

EL POEMA COM A VEHICLE DE GLÒRIA
EN L'ELEGIA GREGA TARDOARCAICA

ÀNGEL MARTÍN ARROYO

Tesi doctoral

Dirigida pel Dr. JAUME PÒRTULAS
Programa de doctorat GRESOL DE LA MEDITERRÀNIA ANTIGA
BIENNI 2005-2007

Taula

Agraïments	5
Introducció	
L'elegia i el <i>kleos</i>	7
La condició de l'heroi	16
El text de Platees.....	24
Cap. 1. La glòria del caigut	
Simònides i les Guerres Mèdiques.....	35
L'elegia per la batalla de Platees	45
<i>Kleos</i> a l'elegia de Platees	72
Aquil·les, model d'heroi.....	78
La canonització del combatent	84
Les dues vides del guerrer	94
Cap. 2. La vigència del κλέος heroic	
Un besllum d'immortalitat a l' <i>Odissea</i>	105
Simònides i la poètica de la immortalitat	110
El llenguatge del <i>kleos</i>	122
El camí cap a la immortalitat	137
L' <i>areté</i> , principi de <i>kleos</i>	140
Retòrica atenesa i assimilació poètica	147
Cap. 3. A propòsit d'Homer	
El nom d'Homer	161
Homer i Simònides.....	172
L'evocació simonídia.....	183
<i>Multiplex Homerus</i>	196

Cap. 4. T'he donat ales

Qüestió d'ordre.....	219
El proemi de Platees.....	227
Els camins de l'himne.....	242
L'himne, vehicle de <i>kleos</i> "exclusiu"	250
T'he donat ales.....	256
Les baules de l'emulació	261
Conclusions	269
Bibliografia	289
Index locorum	343

... uitamque uolunt pro laude pacisci
Verg. *Aen.* 5, 230.

*The hero is a mind of such balance that no disturbances can shake his will,
but pleasantly and as it were merrily he advances to his own music,
alike in frightful alarms and in the tipsy mirth of universal dissoluteness.
There is somewhat not philosophical in heroism; there is somewhat not holy in it;
it seems not to know that other souls are of one texture with it; it hath pride;
it is the extreme of individual nature. Nevertheless we must profoundly revere it.*

Ralph Waldo Emerson, *Heroism* (1841), 5.

Agraïments

La meva tria, personal i acadèmica, per la lírica grega deriva en bona mesura de l'admiració i la predilecció que vaig experimentar ja durant la carrera per aquest àmbit de la poètica grega, que en cap cas no han estat exclusives. L'estudi de la poesia lírica arcaica condueix sovint a tenir presents molts altres vessants, gèneres i formes de la literatura antiga. Aquesta visió la dec, en bona mesura, al mestratge del meu director de tesi, el doctor Jaume Pòrtulas, que ja des de les beceroles del meu grec em feia observar que la cursa d'un hel·lenista està feta de ruptures, continuïtats i relleus –relleus sobretot. La seva assídua orientació i el seu consell ferm han estat d'una vàlua insondable.

Aquesta tesi doctoral és fruit d'un treball d'investigació desenvolupat al llarg dels darrers cinc anys, els quatre primers com a becari de doctorat del Departament de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona. Són molts els professors i mentors que hauria d'esmentar, si hagués de compensar tot el deute acadèmic i intel·lectual que hi he contret. Vull fer palesa una especial gratitud als doctors Jaume Pòrtulas, Xavier Riu i Carles Miralles per haver-me guiat a l'hora de confegir dos treballs de tesina, afins i comunicants, que han estat el cossol d'aquesta tesi.

Em resulta tan grat com necessari d'esmentar els tutors que m'han hostatjat amb la més bonhomiosa consideració, el professor Wolfgang Rösler, de la Humboldt Universität zu Berlin, la professora Maria Grazia Bonanno, de la Università di Roma Tor Vergata, la professora Maria Cannatà Fera, de la Università degli Studi di Messina, el professor Antonio Aloni, de la Università di Torino, i el professor Ewen Bowie, de l'Oxford University. A tots ells es

deuen mantes observacions i reflexions que han orientat la meva recerca i, en pac, han quedat encloses en el cos d'aquest treball.

A l'últim, mereixen tot el meu afecte, ultra la màxima gratitud, les persones que em són properes, l'esposa, els pares, els germans i els avis; els amics, *pauci sed boni*, que m'han acompanyat al llarg d'aquests anys amb un tracte servicial, fidel, prudent. El seu escalf mai no serà regraciat amb paraules.

Introducció

L'ELEGIA I EL *KLEOS*

La idea que el poeta és un heroi no és pas forjada en l'àmbit dels estudis hel·lènics, però en ells li ha estat concedida en els últims anys una creixent importància.¹ El poeta participa de la glòria que transmet al guerrer o a l'atleta, i, en certa forma, de l'heroisme que ell mateix encomia. Tanmateix, la dificultat principal rau en el fet de descriure amb precisió aquest procés d'identificació que a l'antiguitat no resulta mai tan explícita com s'ha pretès palesar.²

El present treball doctoral consta de distintes línies de recerca, l'objectiu final de les quals mena a un estudi detingut de l'elegia de l'època tardoarcaica i d'altres gèneres afins que fonamenten el seu missatge eulogístic en la noció del *κλέος* èpic. Una anàlisi acurada d'alguns dels seus textos més significatius permet comprovar com funciona el motiu del *ῥῆμος-λόγος* com a vehicle de glòria i la importància del rol de l'aede-orador en el procés d'heroització, s'entén, d'heroització per mitjà de la paraula poètica o del discurs d'encomi.

D'una vital importància és la definició del sentit i del valor de la creació poètica, en tant que portadora de *κλέος* i, en conseqüència, d'una

¹ Un dels primers impulsors moderns d'aquesta noció fou Thomas Carlyle, el qual, en la tercera conferència sobre l'heroisme, datada del 12 de maig de 1840, afirma: "The Hero as Divinity, the Hero as Prophet, are productions of old ages; not to be repeated in the new. [...] The Poet is a heroic figure belonging to all ages; whom all ages possess, when once he is produced, whom the newest age as the oldest may produce; –and will produce, always when Nature pleases. Let Nature send a Hero-soul; in no age is it other than possible that he may be shaped into a Poet." (Carlyle 1872: 73).

² És el cas, per exemple, de dos plantejaments distints en certitud i cautela. El primer d'ells, Kugel (1990: 166) afirma: "Odysseus's particular responsiveness to the poet's performance warrants our immediate attention, because it suggests a broader trend in the *Odyssey* which affiliates, if not identifies, the poet with the hero". Per contra, R. Martin (1989: 239) arriba a suggerir, a manera de conclusió: "[...] the sheer effort of performing the *Iliad* would have earned him [Homer] a place in popular tradition as a hero". Cf. Lefkowitz 1991: 115; 126; Goldhill 1991: 66-67.

immortalització parangonable a la dels mortals que, per mitjà d'un culte, assoleixen l'estatut d'herois. Els termes poètics són, tanmateix, rarament explícits a l'hora de constatar l'acció "heroitzadora" del poema i, per tant, del poeta, que són capaços de conferir una glòria perdurable, immarcesible. La implicació i l'emulació s'imposen paulatinament, en època tardoarcaica i clàssica, com a mitjans al·lusius, especialment en ocasió d'una execució pública, on el compromís cívic resulta major que en l'estret cercle del simposi. Per aquest motiu és igualment cabdal d'assenyalar degudament el context d'execució de l'elegia dita històrica o narrativa, on prevalen un to i un contingut eminentment celebratius, baldament sigui complex de precisar el valor efectiu d'aquesta poètica en l'àmbit de la memòria col·lectiva i, encara més, de calibrar la relació que guarda aquesta commemoració amb els cultes i les pràctiques cíviques contemporànies.³

En el cas de l'elegia, s'ha debatut àmpliament que l'execució poètica pugui anar vinculada a una celebració pública de caire commemoratiu i, en alguns casos, cultural. En el cas de la lírica mèlica, coral i monòdica, sembla haver-hi un cert consens sobre l'acció glorificadora del poema i el context d'execució, majoritàriament públic. Ara bé, en el cas de l'elegia, el consens resta lluny d'ésser unànime.⁴ Fa escassament tres dècades semblava perfilar-se clarament la distinció entre partidaris d'una elegia històrica de caràcter commemoratiu i públic, i els partidaris d'una elegia més minoritària, de caire simposiàc, que posava l'èmfasi en la virtualitat de l'asserció del rol del poeta dins de l'estret cercle de les minories socials, els *ἔταῖροι*, defensors d'uns valors ètics i socials oposats als que apuntava l'emergència de la polis clàssica. D'aquí ve que calgui

³ Vegeu Bowie 2010a: 155-158.

⁴ Per a una visió àmplia i reflexiva sobre l'estat de la qüestió, vegeu Aloni 2001 (1997): 89-91; Aloni & Ianucci 2007: 28-29; 80-82.

aprofundir en els contextos del κλέος poètic i en els paral·lels amb els gèneres i ocasions coetanis.

La publicació dels nous fragments elegíacs de Simònides marca un clar reviscolament en el debat sobre el context d'execució, el mode i els continguts de comunicació de l'elegia. Aquesta mateixa comunicació es basteix a partir de tradició i d'innovació en les imatges i les expressions: al costat dels referents èpics i elegíacs precedents, no hi manquen exemples conceptuals i lingüístics que apunten cap a un nou llenguatge i cap a un nou horitzó conceptual que comparteixen bonament tots els àmbits de la poesia coetània. Aquest canvi d'orientació poètica, contemplat complexivament, permet entendre millor l'evolució dels gèneres poètics a l'època hel·lenística, posem per cas, on la reivindicació assertiva del rol del poeta en la concessió de la glòria i del record *in aeternum* ateny formulacions explícites.⁵

Pel que fa a la denominada elegia històrica, el concepte hauria de tenir, en principi, unes implicacions merament temàtiques, de contingut. Sovint, però, s'ha pretès vincular aquesta elegia històrica i commemorativa amb un context d'execució públic, en ocasió d'una festivitat de la polis o d'una celebració panhel·lènica. Ja Martin West, als seus *Studies*,⁶ hipotetitzava per a l'elegia contextos públics, de tipus polític, fúnebre o el que defineix com a "competicions aulòdiques en festivals públics". West constata l'existència d'una elegia de caràcter narratiu, justificada a partir d'exemples elegíacs en què s'aborda algun motiu històric recent, com ara la victòria dels esmirneus sobre Giges, en el cas de Mimnerm, o la batalla de Salamina, en el de Simònides, i

⁵ Com ara a Theocr. 16, un bell exercici d'afirmació del rol del poeta en la commemoració dels herois de l'èpica i dels seus insignes successors. Cf. Strootman 2010: 37-40; Griffiths 1979: 14-16. A propòsit de Teòcrit, vegeu Acosta-Hughes 2010: 179-198, per a una anàlisi del desenvolupament i la implicació hel·lenística respecte dels models precedents, especialment Simònides i l'elegia de Platees.

⁶ West 1974: 10 sqq.

posava de manifest la diferència essencial entre la narrativa elegíaca i l'èpica, çò és, el contingut eminentment ètic i polític de la primera, tot contemplant la possibilitat que moltes d'aquestes composicions trobessin en el simposi el seu àmbit natural d'execució.

Pocs anys després, en un article dedicat a l'elegia grega arcaica, el simposi i el festival públic, Ewen Bowie va determinar un canvi en l'estudi de l'elegia arcaica clarament orientat cap al context públic, tot i l'evident caràcter especulatiu del seu article i el fet de prendre en consideració els mateixos textos elegíacs i testimonis que West.⁷ En aquest moment, tanmateix, encara no es disposava d'una edició dels nous fragments elegíacs de Simònides, apareguda l'any 1992 a cura de Peter Parsons. Cal tenir en compte que, a parer d'alguns crítics, una part del corpus elegíac simonidi, tal com ha quedat configurat després de l'aparició dels darrers fragments, constitueix l'única mostra fidedigna del tipus d'elegia històrica, narrativa i pública.⁸

L'expectació que suscità la publicació d'aquests fragments es traduí en una allau d'articles i d'estudis, alguns dels quals foren posteriorment aplegats en el valuós estudi de conjunt titulat *The New Simonides*.⁹ Sigui com sigui, és interessant constatar com la major part dels crítics i experts en lírica pren partit per un context públic i commemoratiu. El problema, però, es presenta en intentar identificar un context històricament i significativament adequat i rellevant per a les elegies simonídies. De fet, les propostes són tantes i tan

⁷ Bowie 1986: 27. "To me the evidence suggests that in the archaic period there was a genre of narrative elegy quite different and that it was this that was performed at public festivals"; 34: "[...] Alongside the well-known and relatively well-preserved genre of sympotic elegy, poets of the archaic period used the form to compose substantial narratives of their city's history, narratives that in some respects resembled hexameter epic, but that may also have had features symptomatic of their form's relationship to 'personal' poetry. These narratives were intended for performance in competition at public festivals."

⁸ E.g. Aloni & Iannucci 2007: 74. "A parte i poemi ricordati sopra, ridotti peraltro a puri titoli, la possibilità di parlare di performance pubblica dell'elegia dipende quasi totalmente dalla pubblicazione dei nuovi frammenti di Simonide e dalla loro interpretazione."

⁹ Boedeker & Sider (eds.) 2001.

variades que demostren els molts interrogants que encara queden per resoldre.¹⁰

A partir dels fragments s'han volgut identificar dos grups de poemes ben definits per la temàtica: d'una banda, el component militar, on quedarien inclosos els fragments pertanyents als poemes commemoratius de les batalles de l'Artemísion i de Platees, i, d'altra banda, el component eròtic, reflexiu, fantasiós, on hi trobaríem poemes de clar signe simposíac. A parer dels crítics, les primeres composicions foren representades inicialment en un context públic, probablement panhel·lènic, mentre que les segones foren concebudes per a l'àmbit que els és més escaient, gairebé exclusiu, el simposi, i denominades conseqüentment *convivalia*. Ara bé, aquesta distinció, acceptada gairebé unànimement (hi ha hagut qui ha proposat fins i tot l'existència d'un *carmen unicum* o *continuum*),¹¹ demostra la fortuna i l'acceptació de què han gaudit les tesis de Bowie sobre l'existència d'una veritable elegia narrativa pensada per a una execució en l'àmbit d'un festival públic.

El gran interès que han suscitat les troballes papiràcies que han derivat en la publicació del nou Simònides i del nou Arquíloc ha comportat un cert abandonament dels temes tradicionals en l'àmbit de l'elegia, però ha tingut una clara repercussió en la reflexió sobre els continguts, les formes i la comunicació de l'elegia, on encara queda un gran camp d'estudi i d'exploració. El mateix Bowie, que ha publicat recentment una revisió dels escrits precedents, actualitzant-ne els continguts i refinant les valoracions relatives al caràcter de l'elegia commemorativa, es referma en la tesi d'una elegia de tipus narratiu i històric, no pas com a gènere, sinó com a continent i mitjà poètic escaient, alhora que preconitza una visió harmònica de l'elegia i dels gèneres i formes

¹⁰ Vegeu infra, cap. 1, *L'elegia per la batalla de Platees* (p. 52 sqq.)

¹¹ Vegeu Obbink 2001: 81-85.

coetanis.¹² Hom pot preguntar-se, efectivament, si l'elegia narrativa és un veritable gènere històric o si merament anticipa els mecanismes i les formes descriptives que caracteritzen la prosa històrica.

En el cas de l'elegia de Platees, que, cal remarcar-ho, roman com l'únic exemple no hipotètic del tipus narratiu, la vinculació amb l'epinici no sembla pas desafortada, especialment si hom s'atén als pressupòsits poemàtics i als motius constituents. En efecte, el poeta elegíac adopta i transforma els models èpics per mitjà d'un procés emulador que, a voltes, esdevé una palesa pretensió de superació. De l'èpica, n'adopta el paradigma heroic i recrea un nou heroisme, fet a mida i interès dels contemporanis, salvant les diferències culturals i la condició semidivina mitjançant una reinterpretació de l'*ἀρετή* i del *κλέος* heroics. Paral·lelament s'institueix la figura del poeta per antonomàsia, Homer, la canonització del qual es deu, en bona mesura, a la contribució de Píndar i de Simònides. Aquest darrer que, com Píndar i Baquilides, fou també poeta d'epinici, combinà l'elogi de l'atleta amb l'encomi del guerrer, en funció del comitent, del patró o de l'ocasió pública celebrada. La concomitància d'elements comuns a l'elegia de Platees i a l'epicic posa en evidència la versatilitat de Simònides i la vinculació de dos gèneres per un contingut eminentment aretològic.¹³ El lligam sembla estrènyer-se a mesura que avança el temps, de manera que, a l'època hel·lenística, s'arriba a produir una veritable contaminació entre elegia, epigrama i epinici.¹⁴

¹² Bowie 2010a.

¹³ Les afinitats entre la poesia de Píndar i l'elegia, des del punt de vista del to discursiu i de la subjectivitat, han estat ben observades per M. Lefkowitz, e.g. a Lefkowitz 1991: 43. "Pindar's early *epinikia* bear more resemblance to monodic elegy than to the communal choral song previously considered. The similarity of *epinikion* to elegy becomes even more pronounced in Pindar's later poetry, when his transitional statements seem even more subjective."

¹⁴ Així, per exemple, el fr. 384 Pf. de Cal·límac, que pot ser descrit com un epigrama dedicatori, celebra diverses victòries agonístiques de Sosibi en metre elegíac (vegeu els comentaris que en fa D'Alessio 1996: II 681), o la celebèrrima elegia que dedicà a la victòria de Berenice II, amb què s'iniciava el llibre tercer dels *Aitia*. Cf. D'Alessio 1996: II 446 sqq.

A l'elegia de Platees, de fet, es constata una peculiar amalgama de tradició i innovació. El proemi, on predomina el component hímic i el material heroic i fúnebre, traïx el deute envers l'èpica i el *threnos*. La secció narrativa anticipa els mecanismes descriptius de la prosa historiogràfica, però cal no descartar un notable influx del catàleg èpic i epicòdic. En tercer lloc, el joc conceptual que implica glòria, recordança i heroisme vincula el poema a l'epinici i a la lírica celebrativa, i anuncia igualment el discurs fúnebre i commemoratiu atenès, i l'encomi hel·lenístic.

El κλέος heroic desenvolupa una funció cabdal en el poema i fa possible l'establiment d'un diàleg fructífer entre l'honor perpetuador de l'epopeia i la fixació de la glòria per via poètica, motiu car i recurrent a la poesia mèlica i elegíaca. La seva presència a l'elegia, si hem de jutjar per les restes que en preservem, és notable, però més irregular que no pas en els altres gèneres; apareix sovint en contextos marcats per l'afany ennoblidor i, en les composicions d'orientació simposíaca, comporta una remarcable connotació aristocràtica, reservada a una elit o a un restringit paradigma de virtut.¹⁵

La promesa d'un κλέος perpetu es troba sovint associada a una determinada fraseologia hímnica, en virtut de la qual la *persona loquens* formula, en primera persona, el desig o la incoació de parla: mots que es realitzen en ser pronunciats cada vegada que l'aede o el cor executa el poema. A l'elegia, aquesta *persona loquens* s'identifica, en ocasions, amb el simposiasta que s'adreça a l'individu o a l'auditori interpel·lat. Les convencions del simposi permeten d'incloure, fins i

¹⁵ Els següents fragments són citats segons l'edició W². Κλέος: *Theogn.* 245. 867; *Tyrt.* 12, 31; *Xenoph.* 6, 3; *Sim.* 11, 15. 28; cf. *Arch.* 23, 19 [trímetre]; *Sol.* 32, 3 [tetràmetre]. Pel que fa als derivats: a) κλεινός: *Adesp. eleg.* 1; *Arist.* 673, 1; *Crit.* 2, 13; *Sol.* 19, 3; *Socr.* 2; b) κλειτός: *Theogn.* 777; *Mimn.* 17; *εὐκλεής*: [*Mimn.*] 25, 1; *εὐκλειῖζω*: *Tyrt.* 12, 24. Quant a les variants i als conceptes afins: a) κύδος: *Sol.* 19, 5; b) κυδρός: *Ion* 27, 10; c) κληδών: *Sim.* 16, 3; d) φάτις: *Sol.* 2, 3; e) δόξα: *Sol.* 13, 4.34; f) πόθος/ποθεινός: *Callin.* 2, 16.18; *Tyrt.* 12, 28.

tot, un component netament hímic en el poema elegíac, com ara al començ del corpus teognidi:

Ὡ ἄνα, Λητοῦς υἱέ, Διὸς τέκος, οὔποτε σεῖο
λήσομαι ἀρχόμενος οὐδ' ἀποπαύομενος,
ἀλλ' αἰεὶ πρῶτόν τε καὶ ὕστατον ἔν τε μέσοισιν
ἀείσω· σὺ δέ μοι κλυῖθι καὶ ἔσθλα δίδου.¹⁶

Cal tenir en compte que el corpus conté el conegut poema que explicita una promesa de glòria per via de la paraula poètica que es difon (vv. 237-254), com veurem més endavant.¹⁷ També a l'elegia de Platees s'encadenen invocacions de caràcter hímic i un pronòstic efectiu de κλέος immortal que es realitza en l'acte d'execució, atès el tarannà commemoratiu de la composició i de l'ocasió que el motiva.

ἀλλὰ σὺ μὲ]ν νῦν χαῖρε, θεᾶς ἐρικυ[δέος υἱέ
κούρης εἰν]αλίου Νηρέος· αὐτὰρ ἐγώ [20
κυκλήισκω] σ' ἐπίκουρον ἐμοί, π[~~~~]ε Μοῦσα,
εἶπερ γ' ἀν]θρώπων εὐχομένω[ν μέλαι
ἔντυνο]ν καὶ τόνδ[ε μελ]ίφρονα κ[όσμον ἀο]ιδῆς
ἡμετ]έρης, ἵνα τις [μνή]σεται ὑ[~~~~
ἀνδρῶ]ν, οἱ Σπάρτ[ηι ~~~~~] δούλιον ἦμ]αρ 25
· [~~~~] ἀμυν[]· [~~~~] ω[
οὐδ' ἀρε]τῆς ἐλάθ[οντο ~~~~~]ν οὐρανομ[ήκ]ης
καὶ κλέος ἀ]νθρώπων [ἔσσετ]αι ἀθάνατο<v>.¹⁸

¹⁶ *Theogn.* 1-4, inici que cal posar en paral·lel a les fórmules introductòries d'alguns himnes homèrics, com ara *Hymn. Hom.* 31, 17-19; 32, 17-20, repeses igualment per Teòcrit (17, 1-4). Vegeu infra, cap. 4, *Les baules de l'emulació* (p. 261 sqq.) En tots aquests casos no hi manquen consideracions sobre l'ordre de l'himne i la imposició de celebrar l'objecte del càntic en tot moment o en totes les "parts" de l'himne, significativament al principi i al final, tradició que es remunta, pel cap baix, a Hesíode (*Th.* 33-34: καὶ μ' ἐκέλονθ' ὑμνεῖν μακάρων γένος αἰὲν ἔόντων, / σφᾶς δ' αὐτὰς πρῶτόν τε καὶ ὕστατον αἰὲν ἀείδειν).

¹⁷ Cap. 4, *The donat ales...* (p. 256 sqq.)

¹⁸ Sim. fr. 11, 19-28 W².

Concorren invocació, verbs eminentment clètics, posició preeminent de la primera *persona loquens*,¹⁹ referència al poema, èmfasi en el record i la memòria, remarca aretològica i projecció del κλέος a un futur que pren com a punt de partença el moment present d'execució. L'estructura compositiva, endemés, resulta adient tant en una ocasió pública, com en una represa simposíaca, on el motiu de la memòria desenvolupa un paper fonamental.²⁰ Amb el temps, l'elegia simposíaca es constitueix a base d'al·lusions complexes i intel·ligibles només per al cercle dels simposiastes. La metàfora s'imposa al sentit recte i les oposicions semàntiques tendeixen a diluir-se. L'art al·lusiva i el llenguatge metafòric marquen l'inici de l'elegia literària, en què l'himne, un joc altament elaborat on l'interlocutor demostra la seva mestria, es confon per sinonímia amb la composició poètica, baldament no se celebri altra cosa que la joia del simposi. La Musa, que, al capdavant, no res és més que una personificació de l'art poètic, esdevé patrona i còmit dels remers-simposiastes que malden per demostrar llur δεξιότης λόγου.

ὕμνους οἴνοχοεῖν ἐπιδέξια σοί τε καὶ ἡμῖν·
 τόν τε σὸν ἀρχαῖον τηλεδαπόν τε φίλον
 εἰρεσίῃ γλώσσης ἀποπέμψομεν εἰς μέγαν αἶνον
 τοῦδ' ἐπὶ συμποσίου· δεξιότης τε λόγου
 Φαίακος Μουσῶν ἐρέτας ἐπὶ σέλματα πέμπει.²¹

¹⁹ Cf. *Hymn. Hom.* 3, 19 (Πῶς τάρ σ' ὑμνήσω πάντως εὐμνον ἔοντα;), himne que s'inicia amb el propòsit de fixar l'atenció –la memòria, μνήσομαι οὐδὲ λάθωμαι– en el destinatari del càntic. Verbs com αἰδεῖν, ὕμνεῖν, χαίρειν constitueixen les principals clàusules clètiques de les formes hímniques. E.g. *Carm. conv.* 885 PMG: Πλούτου μητέρ' Ὀλυμπίαν αἰδῶ / Δήμητρα στεφανηφόροις ἐν ὥραις / σέ τε παῖ Διὸς Φερσεφόνη / χαίρετον, εὖ δὲ τάνδ' ἀμφέπετον πόλιν. Sobre les fórmules introductòries i clètiques des de l'època arcaica fins a l'helenisme, vegeu Wheeler 2002.

²⁰ Cal recordar tan sols la vinculació que s'estableix al simposi entre memòria i virtut, tal com sembla evocar un fragment de Xenòfanes, la interpretació del qual ha estat a bastament debatuda, v.g. Xenoph. B1, 20 W²: ὡς ἦι μνημοσύνη καὶ τόνοσ ἀμφ' ἀρετῆς. Sobre aquest tema, vegeu Rösler 1990.

²¹ Dion. Chalc. 4, 1-5 W².

LA CONDICIÓ DE L'HEROI

Un dels principals camins, per no dir el principal, que condueix un home o un grup d'homes de la condició mortal a l'estatut heroic, reconegut i verificat per igual en el càntic poètic i en el culte cívic, és obert per la mort honrosa (καλὸς θάνατος) en el combat. La distinció feta entre un home i un grup d'homes és altament rellevant des d'un punt de vista històric i respon a la realitat del procés d'heroització tal com és conegut a partir de les dades arqueològiques i, sobretot, testimonials, d'acord amb les informacions dels distints estadis de la mal anomenada literatura hel·lènica, en la qual es troben representats textos de molt distinta naturalesa i ocasió performativa.²² El mort a la guerra, el caigut en combat singular o en les rengleres homogènies i anònimes del cos de falange, en la seva singularitat o en el bloc unitari ciutadà, constitueix l'objecte de l'elogi fúnebre, de la poètica i del discurs commemoratiu i, en conseqüència, de l'imaginari col·lectiu hel·lènic.²³

²² D'acord amb la definició que fa del terme Bruno Currie en el seu estudi sobre els herois (2005: 3, n. 7), "the words 'heroize' and 'heroization' will be used [...] in the sense of 'making someone a hero'. The Greek equivalents are, respectively, ἀφρωϊζειν and ἀφρωϊσμός (neither attested before the Hellenistic period)". Cf. Habicht 1970 (1956): 179. Amb tot, el terme "heroització" ha estat emprat per la crítica moderna per referir-se a diverses realitats, tal com constata David Boehringer en el seu llibre sobre el culte heroic: la designació d'una persona com a heroi en les fonts antigues, el funeral d'un mort segons el model homèric i els honors culturals del mort subsegüents al seu sepeli. Vegeu Boehringer 2001: 34.

²³ "On ne s'en étonnera pas: l'*Illiade* peint une société en guerre et, du moins dans le camp achéen, une société d'hommes, sans un enfant, sans une femme légitime avec eux. Quant à la polis athénienne, qui a renversé le rapport –traditionnel depuis la «réforme hoplitique»– du combattant et du citoyen en postulant qu'il faut d'abord être citoyen pour être (ensuite) soldat, elle se distingue des autres cités grecques par l'éclat qu'elle apporte aux funérailles publiques des citoyens morts à la guerre [...] Parce qu'en elle se cristallise l'areté, celle d'Achille, celle des citoyens d'Athènes, la «belle mort» a d'emblée partie liée avec le discours: mort héroïque et belle mort civique sont l'une et l'autre l'objet d'une parole élaborée, parole de célébration qui assure le trépas du guerrier d'une existence éternelle dans les mémoires, lui donnant ainsi toute

D'una banda, l'èpica homèrica constitueix el millor memorial de les gestes heroiques i transmet a la posteritat un model perfectament cristal·litzat d'heroisme, basat en un codi d'honor bèl·lic i jeràrquic, aparentment exempt de tot rastre cultural concret més enllà de les meres vinculacions amb el món d'ultratomba i dels punts d'unió d'aquest amb el món dels vius.²⁴

D'altra banda, la posteritat s'encarrega d'interpretar el passat heroic i, en certa forma, canònic de l'*èpos* homèric, i d'actualitzar-lo en la circumstància del seu present, de la seva conjuntura social, cívica i històrica. El món heroic de l'èpica es renovella sense reserves, dóna pas a un diàleg fructífer de discursos que assimilen i reinterpreten els antics models per tal de conferir-los validesa peremptòria i sempiterna. Ara, però, la realitat del culte aflora com una necessitat justificativa del càntic; n'és sovint el *kairós*, la causa formal o, a mesura que es confirma l'avenç cap a una cultura literària, el component etiològic que sosté i explica tot discurs heroic.²⁵

sa réalité, mais qui, inversement, tire toute sa valeur de l'exploit accompli, dont elle entend se faire l'expression véridique. La belle mort: un paradigme." (Loraux 1982: 27-28.)

²⁴ "Cette inscription dans la mémoire sociale revêt deux formes, solidaires et parallèles: le héros est mémorisé dans le chant épique qui, pour célébrer sa gloire immortelle, se place sous le signe de Mémoire, se fait mémoire en le rendant mémorable; il l'est aussi dans le *mnēma*, le mémorial que constituent, à la fin du rituel funéraire, l'édification du tombeau et l'érection d'un *sēma*, rappelant aux hommes à venir (*essomenoisi*), comme le fait le chant épique, une gloire assurée ainsi de ne plus périr." (Vernant 1984: 65.) Cal tenir present, tanmateix, que tal volta s'ha magnificat la importància del *tymbos* per a la instauració dels cultes heroics. Antonaccio (1993: 55; 1994: 403-404; 1995: 246), tot analitzant les dades arqueològiques de l'Edat del Ferro, posa en qüestió la necessitat del vincle establert entre tomba i culte heroic. Kearns recull exemples de santuaris heroics on no es constata la presència de cap tomba (Kearns 1989: 65-68; cf. Bérard 1983: 53-54; Boehringer 2001: 31, "Es ist daher falsch zu behaupten, alle Heroenkulte hätten sich auf ein Grab konzentriert. Das Grab erscheint vielmehr als zuverlässiger Bestandteil der Heroenlegenden.").

²⁵ "Als zahlreiche und vor allem lokale Kulte der rationalistischen Mythenkritik standhielten, führte das von den ersten Atthidographen des 4. Jh. v.Chr. an und in der hellenistischen Dichtung zu einem erneuerten Interesse für die Aitiologie, das von drei Tendenzen gekennzeichnet ist: Die Aitiologie nahm erstens andere Formen an und an die Stelle der ursprünglichen erzieherischen Ziele trat die Vorliebe für das Wunderliche und die Auffächerung des Wissens; auf diese Weise findet zweitens die Aitiologie aus eigenem Antrieb eine völlig neue Grundlage der eigentlichen mythischen Erzählung; drittens befreit sie sich

De fet, la definició del concepte d'heroi a l'antiguitat arcaica i clàssica a l'Hèl·lada es troba estretament vinculada a la relació entre dos pols connotats i complementaris, no sempre explícits, tanmateix, el κλέος i la τιμή:

Est-ce bien la mort qui octroie réellement la renommée aux héros? Il s'agit ici d'une fausse dichotomie. D'après l'excellente formulation de G. Nagy, [1979: 189-190] la mort est, pour le héros, la base et de sa vénération dans le cadre du culte et de sa survie par l'exaltation qu'offre la parole du poète.

[...]

Dans le modèle héroïque, célébration par le culte et immortalité poétique sont deux aspects, étroitement solidaires, de la même réalité religieuse.²⁶

Ambdós elements, l'anomenada que confereix la celebració poètica (κλέος) i l'honor cultual (τιμή) de què és objecte alguna personalitat assenyalada per les seves comeses, ja siguin bèl·liques, fundacionals, atlètiques o legislatives, per esmentar els principals fonaments de l'heroització, poden trobar-se dissociats en les fonts testimonials, en la poesia mateixa o en les dades que l'arqueologia permet inferir. En alguns casos notoris, ambdues facetes honorífiques configuren una entitat única i global, per bé que l'explicitació d'aquesta unitat no sembla gaire reculada i s'observa que com més recent és la font, menys reticent es mostra a conjuminar els dos aspectes, quan efectivament són coincidents en una mateixa figura o en un grup. A la lírica arcaica, inclosa l'èpica, es dona la presència majoritària d'una visió celebrativa de l'heroi com a perceptor d'un *kleos* que assegura la seva recordança pel capbaix en les generacions posteriors i que, en el millor dels casos, es cristal·litza *in aeternum*, en una immortalitat destinada a perdurar tant com el càntic.²⁷

damit aus ihrer vorhergehend limitierten Rolle als eine Aussageform innerhalb verschiedener Arten literarischer Werke und wird ein eigenes, in Hexametern oder Distichen abgefaßtes literarisches Genos." (Fantuzzi 1996: 370.)

²⁶ Pörtulas 1985: 213; 234.

²⁷ Cal recordar tan sols el cèlebre fragment de Xenòfanes (fr. 6, 3-4 W²: τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἀφίξεται, οὐδ' ἀπολήξει, / ἔστ' ἂν ἀοιδῶν ἧ γένος Ἑλλαδικόν), revelador d'una

Com molt bé observa D. Boehringer,²⁸ amb el terme “heroització” són designats inclusivament processos de molt distinta índole que comprenen tant la descripció d’algú com a heroi a les fonts textuais, el sepeli d’un mort d’acord amb el model homèric o els tributs honorífics i culturals posteriors al sepeli.

Cal tenir present, tanmateix, que l’èpica iliàdica constitueix un cas excepcional, ja que, tot i el seu caràcter en certa forma fundacional de la mal anomenada poesia heroica, a tot estirar dóna mostres dels dos primers casos anteriorment esmentats. Des dels inicis de la reflexió sobre el tractament homèric de l’heroi s’ha remarcat la palesa i ensems sorprenent absència de tota manifestació cultural, més enllà de la mera dada que és vista com a indicatiu i principi d’hipòtesi.²⁹ Amb tot, aquest fet no ha estat un impediment perquè s’hagi insistit en l’obvi ascendent que l’èpica ha tingut en el desenvolupament de l’heroisme en el culte i en la resta de gèneres, tant en vers com en prosa.³⁰

La forma poètica elegíaca, on s’encaben, en el cas que ens ocupa, epigrames i poemes elegíacs narratius d’una certa extensió de versos, fou especialment

clara concepció sobre la importància del rol aèdic, encara que el fragment planteja nombroses dificultats interpretatives, com ara el fet de determinar el context de la proclama, la identificació de l’antecedent de la forma τοῦ, el to discursiu i la possible intenció irònica de la *persona loquens*. Vegeu Leshner 2001 (1992): 67-69.

²⁸ Boehringer 2001: 34.

²⁹ E. Rohde posà els fonaments de la teoria clàssica sobre l’absència del tret cultural a l’epos homèric, quasi desconegut a la poesia lírica. Vegeu, exemple, Rohde 1961 (1890-1894): 147-148, 154-155. “Wir würden auch aus den geringen Resten der so bedeutenden Litteratur, namentlich der lyrischen Dichtung des 7. und beginnenden 6. Jahrhunderts kaum eine Ahnung von dem Vorhandensein dieses, dem Epos ganz fremden Elementes des religiösen Lebens der Griechen gewinnen.” Rohde observa ben poques al·lusions a la poesia lírica i en proporciona només dos possibles exemples, *Mimn. fr. 18* (Δαίτην ἥρωα τιμώμενον παρὰ τοῖς Τρωσίν) i *Alc. fr. 48b* (Ἀχιλλεῦ, ὃ γὰρ Σκυδίκαρ μέδεις).

³⁰ Farnell 1921: 284, 340-2; Coldstream 1976: 8-17; Hadzisteliou-Price 1973: 129-144; Bérard 1982: 91-94; Kearns 1989: 104. “[...] the diffusion of the epic in the eighth century was a major factor in the rise of hero-cult. This proposition has not gone unchallenged, and it is in fact fairly clear that the Homeric poems themselves show an awareness of the phenomenon of special heroic graves. We may still concede, however, an intimate connexion between heroes and epic; the epic is likely to have popularised the cults of individual heroes and helped to develop a clearer idea of who these heroes were and what their deeds had been.”

sensible al model de l'heroisme èpic en la constitució d'un llenguatge i d'unes imatges que foren actualitzades en la celebració dels combatents contemporanis caiguts en el combat. La dificultat principal, amb tot, consistí a predicar la condició heroica d'aquests coetanis o, a tot estirar, avantpassats de generacions passades, vivents en la memòria col·lectiva que es veu reviscolada per l'acció commemorativa del poeta. La següent constatació de D. Boehringer resta vigent en el cas de l'elegia:

Im Fall von Gründern und Rettern entspricht die Bezeichnung der Kultempfänger als Heroen durchaus antikem Sprachgebrauch. Bei den Kriegstoten ist das hingegen weit weniger klar, denn sie werden in klassischer Zeit niemals ausdrücklich als Heroen bezeichnet. Nach meiner Definition wären sie dennoch "heroisiert", denn ihr Kultritual unterscheidet sich nicht von dem anderer Heroenkulte. Wie ist dieser Widerspruch aufzulösen?³¹

De la mateixa manera que hom pot cercar un influx directe de l'èpica en la difusió dels cultes heroics, cal posar en relació el sorgiment i l'extensió dels cultes dels caiguts en la guerra amb el desenvolupament d'una milícia ciutadana de caire hoplític. Les repercussions de l'organització militar hoplítica es poden copsar en la nova orientació que, sense renunciar al ric llegat expressiu de l'èpica, adopta la poesia elegíaca ja al segle VII a.C.³² Amb tot, l'origen dels cultes dedicats als conciudadans que han trobat la mort al combat roman en la imprecisió que imposa la manca de testimonis d'iniciatives cíviques i comunitàries.

³¹ Boehringer 2001: 34. Boehringer dona una possible solució al problema plantejat i, tot divergint de l'anàlisi proposada per B. Currie, assenyala el concepte de *τιμή* com un clar indicador de doble naturalesa, en el qual conflueïen l'honor cultural i el "profà", tributats a l'heroi: "Dabei bestanden im antiken Griechenland keine so scharfen Trennlinien zwischen kultischer Verehrung und profaner Ehrung wie heute. Der Begriff *τιμή* bezeichnete beides. Eine solche Ehrung konnte nach meiner Definition eine Heroisierung bedeuten."

³² L'activitat cultural prèvia al s. VII a.C. i relativa a la figura de l'heroi roman molt mal testimoniada, fins i tot des d'un punt de vista arqueològic. Vegeu Antonaccio 1993: 62-65; 1999: 120-121.

Les dades que es remunten al segle VI a.C. no són gaire més encoratjadores, però hom comença a constatar en l'epigrafia i la poètica referències relatives a una major concreció en la formalitat honorífica dels guerrers difunts.³³ Cal assenyalar que aquesta τιμή sovint no s'ajusta a una conjuntura històrica contemporània, sinó que és destinada a ciutadans antecessors, fins al punt de comprendre elements del culte als avantpassats. El seu exemple, tanmateix, marca una diferència significativa i esdevé un vertader model a seguir per la seva irreprotxable conducta militar i ensemis cívica, parangonable en alguns casos al model de l'ecista, pel fet que llurs vides i morts els distingeixen de la resta dels ciutadans pels actes i pels honors que els són retuts.³⁴

La importància del culte als guerrers caiguts no es percep, però, fins al s. V a.C., en el moment en què assoleix un lloc destacat en el desenvolupament del culte heroic.³⁵ Des d'un punt de vista documental i arqueològic és difícil

³³ En l'àmbit arqueològic i epigràfic cal destacar a tall d'exemple l'epigrama d'Ambràcia (SEG 41, 1991, 540) que commemora, amb la complicitat dels conciutadans (v. 9, πολιτα(ε)ι), els homes valerosos que moriren més aviat per efecte d'una escaramussa que d'una guerra: ἄνδρας [τ]ούσδ' [ἐ]σλοὺς ὀλοφύρομαι, ἡοῖσι Πυρραιβῶν / παῖδες ἐμετίσαντ' ἀ[ι]κισθέντα φόνον ... Vegeu Bousquet 1992: 596-606. D'altra banda, Tirteu representa en la figura del guerrero anònim l'ideal del conjunt hoplític, en la més concentrada summa de l'igualitarisme espartà. "Tyrtaeus... extends the possibility of veneration not only to the leaders but to each and every member of the hoplite phalanx" (Fuqua 1981: 225), com ara a Tyrteu fr. 10; 12; 19 W².

³⁴ De l'exemple mimnermià anteriorment citat (Mimn. fr. 18) pot extreure's únicament la dada que Mimnerm esmenta Detes, però resta impossible de saber si feia esment de la seva condició heroica i del culte corresponent. En el fragment 14 W² convergeixen el record transmès per tradició oral i generacional (v. 2, ἐμέο προτέρων πεύθομαι), i la celebració del guerrero irreprotxable (v. 5, τοῦ μὲν ἄρ' οὐ ποτε πάμπαν ἐμέψατο...) que resisteix valerosament l'atac enemic a primera línia de combat. El seu capteniment el fa mereixedor de ser reputat el millor (ἀμεινότερος) combatent, tot i que no s'al·ludeix en cap moment a la seva fi. El record de l'οἰκιστής ο de l'empresa fundacional ocupava aparentment un lloc significatiu en la *Nanno* mimnermiana, com semblen indicar els fr. 9-11 W².

³⁵ Un cop franquejada la frontera que separava l'heroi del simple i anònim mortal, s'obre el camí cap al que Currie denomina "democratització dels honors heroics" (2005: 87; cf. Humphreys 1993: 121), que es desenvolupa a l'Atenes clàssica del s. V a.C. i assoleix el màxim grau de difusió durant l'època hel·lenística. Cf. Boardman & Kurtz 1971: 299-306. En realitat, no es tracta tant d'una simplificació democràtica, com d'un complex i articulat reconeixement dels mèrits militars i cívics que tendeix progressivament a acostar l'heroi a una divinitat, més que no pas a un difunt venerable. Cf. Ekroth 2002: 340-41; Buraselis 2003: 185-198.

elaborar una argumentació general que contempli tot guerrer mort en combat com un heroi en potència, almenys durant l'època clàssica.³⁶ Els parers dels estudiosos divergeixen a l'hora de calibrar l'assoliment d'un estatut heroic per part del ciutadà que dóna la vida per la seva polis, però majoritàriament tendeixen a reputar com un cas excepcional la condició que fou atorgada als combatents d'un conflicte bèl·lic no menys excepcional per al conjunt de l'Hèl·lada;³⁷ efectivament, les Guerres Mèdiques proporcionaren a còpia de sacrificis i gestes exemplars un model de guerrer lliurat a una causa panhel·lènica que es formulava en termes de salvació i d'alliberament de l'amenaça bàrbara, del jou de la submissió.

Paral·lelament a aquest paradigma que constituí l'imaginari hel·lènic, l'evidència dels cultes testimoniats revela que el sacrifici individual en nom de la polis o de la causa col·lectiva, panhel·lènica, tingué una retribució en l'esfera religiosa, manifestada en la institució de festivals i rituals commemoratius. Les principals contrarietats consisteixen en la dificultat de documentar una heroïtzació efectiva dels que lluitaren contra el Persa, i de contrastar els honors concedits a combatents de les Guerres Mèdiques amb la data més reculada en què es té constància de l'existència d'un culte de tipus heroic consagrat a la memòria dels esmentats guerrers.³⁸

³⁶ Per a una visió reticent, o directament oposada, a remuntar a una data quasi contemporània els cultes heroics dedicats als ciutadans morts al combat, vegeu Parker 1996: 132-137; Welwei 1991: 53.

³⁷ Vegeu Ekroth 2007: 105; Farnell 1970 (1921): 362-363. "By the beginning of the fifth century we begin to find special groups of men who had died under peculiar circumstances receiving *en masse* the supernatural honour [...] The cult is a reward for patriotism, for a noble death against the national foe. [...] Such honours for great public services may well have had a certain social value as a stimulus to effort and sacrifice."; Boardman & Kurtz 1971: 298. Molt més contundent es mostra W. Burkert (1985: 207). "Merit alone is not sufficient to make a hero; it is the exception, not the rule, for those who fall in battle to receive heroic honours."

³⁸ D. Boedeker posa un especial èmfasi en el fet que cap testimoni antic, en especial d'època clàssica, no parla dels combatents a les Guerres Mèdiques com a "herois". Vegeu Boedeker 2001: 160, 163. Hi ha, per exemple, una total manca d'evidència documental sobre l'heroïtzació dels combatents de Marató al s. V a.C. fins més de tres segles després i ben pocs indicis

Pel que fa a l'adopció temàtica dels esdeveniments de les Guerres Mèdiques, són poques, però importants, les notícies que testimonien l'interès, tant en l'àmbit de la poesia com de la prosa històrica contemporània o lleugerament posterior, pels fets d'armes més importants de l'Hèl·lada.³⁹ *Τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν*, afirma Tucídides al pròleg de la seva obra històrica.⁴⁰

Obres dramàtiques com les *Fenícies* de Frínic o els *Perses* d'Èsquil, molt més properes al conflicte bèl·lic, tenen poc més en comú que el mer rerefons, vagament històric, amb la *Perseida* de Quèril i els *Perses* de Timòteu.⁴¹ Entre les primeres obres i les segones transcorre probablement més de mig segle.⁴² Tant a la poesia tràgica com a l'èpica el motiu històric i contemporani al poeta sembla poc explorat, fins al punt que les obres esmentades són especialment conegudes pel fet de constituir els primers exemples d'aquest tipus. No s'esdevé així a la

arqueològics d'una continuïtat cultural o celebrativa (cf. Whitley 1994: 213-230; Ekroth 2007: 105). En els casos on a una gesta militar es correspon una composició poètica de tipus commemoratiu o encomiàstic, com ara els caiguts a les Termòpiles i Simon. fr. 531 PMG, o bé els combatents de Platees i Simon. fr. 11 W², la principal dificultat rau en el fet d'analitzar la terminologia i d'associar-hi no només un vincle ritual o cultural en l'expressió, sinó també en l'ocasió, l'àmbit i el sentit de l'execució. En el cas de Platees es conserva un testimoni excepcionalment reculat (Thuc. 3, 58). Vegeu Steiner 1999: 385; Wiater 2005: 47-49; 54. Per a un recull sistemàtic de testimonis i dates, Currie 2005: 89-94.

³⁹ És prou significatiu que la notícia que aporta la *Suda* sobre Quèril de Samos (X 585 Adler) vinculi estretament la seva *Ἀθηναίων νίκη κατὰ Ἐέρξου* amb el model establert per Heròdot. Per a la significació de l'obra històrica herodotea en relació a l'esmentat conflicte bèl·lic, cf. Luc. *Herod.* 2, 7. Cal no oblidar un dels primers exemples historiogràfics, els dos llibres dels *Περσικά* de Caront de Làmpsacos, precedent d'Heròdot i contemporani dels fets (*Sud.* X 136 Adler; cf. Athen. 9, 51, 8 Kaibel). Aquesta tradició, lluny d'estroncar-se, sembla haver difós l'interès per la història pèrsica, per exemple, amb Ctèsias de Cnidos (Diod. Sic. *Hist.* 14, 46, 6) i al segle IV amb Heraclides de Cime (Diog. Laert. 5, 94).

⁴⁰ Thuc. 1, 23, 1.

⁴¹ A diferència de l'èpica llatina, l'èpica grega trigà segles a abordar motius històrics recents o contemporanis. Vegeu Raaflaub 2005: 65. Sobre Quèril de Samos i els seus precedents en el tractament del persa, vegeu Häußler 1976: 67-78; MacFarlane 2009: 220. "By putting this plan into practice in the body of the *Persica*, he [Choerilus] created a new poetic style, namely, historical epic." Per a la relació dels *Perses* d'Èsquil i l'epigramàtica del *kleos* guerrer, vegeu Ebbott 2000: 84-85.

⁴² Sobre la debatuda datació dels *Perses* de Timòteu, vegeu Hordern 2002: 15-17.

lírica, a pràcticament totes les seves manifestacions mètriques i formals. Timòteu de Milet podia passar per innovador musical,⁴³ però la seva novetat no guarda relació amb el tractament dels fets històrics, dels quals ni tan sols havia estat coetani. Arquíloc, Mimnerm o Tirteu, per exemple, ofereixen mostres paleses, per bé que poc definides per la migradesa dels fragments, de com una guerra o un combat propers a l'experiència del poeta transcendeix a la seva poesia.⁴⁴ En suma, l'afinitat de la lírica pels motius històrics més o menys contemporanis sembla afavorir una reinterpretació de l'heroisme èpic a fi d'adaptar-lo a la conjuntura i als pressupòsits del gènere. Les ocasions bèl·liques i, insigneument entre elles, la matèria pèrsica proporcionen al poeta un marc idoni per a la institució d'un nou paradigma heroic que, tot emmirallant-se al model èpic, s'ajusta a la condició dels coetanis celebrats en el càntic. El poema simonidi sobre la batalla de Platees aporta l'exemple elegíac més notable d'un heroisme projectat a un passat recent que reconstrueix i es commemora a fi de fixar-lo perennement en la memòria col·lectiva.

EL TEXT DE PLATEES

Abans d'abordar alguns aspectes concrets del proemi de l'elegia de Platees, en especial la noció d'heroisme que hi ha implícita, ens cal presentar sumàriament una relació de l'estructura del poema i contribuir a la fixació d'un

⁴³ Vegeu P.Oxy. 1176 fr. 39 col. 22: ... τοῦ Τιμοθέου παρὰ τ[οῖς] Ἑλλη[σι] διὰ [τ]ήν ἐν τῆι μου[σι]κῆ[ι] καινοτομίαν ...

⁴⁴ Häußler 1976: 79-80.

text que ens permeti treballar sobre una base fonamentada. A partir dels deu fragments papiracis i de les citacions plutarquianes que amb un cert grau de certitud conformen el poema de Platees tal com s'ha preservat, es pot observar una estructura ben definida: en primer lloc, un proemi, la figura central del qual és Aquil·les (fr. 10 1-6 W²⁺ fr. 11, 1-28 W²); d'aquest, no se'n conserva la invocació inicial, però, en canvi, disposem del comiat del Pelida i la subsegüent invocació de la Musa com a auxiliar del cant. Es tracta d'una clara transició en forma de "cheville expressive mixte", segons la terminologia de Van Groningen, ja que la meitat de l'expressió mira enrere i l'altra meitat, endavant (vv. 19-22):

ἀλλὰ σὺ μὲ]ν νῦν χαῖρε, θεᾶς ἐρικυ]δέος υἱέ
 κούρης εἰν]αλίου Νηρέος· αὐτὰρ ἐγώ [
 κικλήισκω] σ' ἐπίκουρον ἐμοί, π[^{σ-ν}]ε Μοῦσα,
 εἶπερ γ' ἀν]θρώπων εὐχομένω[ν μέλαι·

A continuació del proemi, segueix la secció narrativa, que, a parer d'alguns crítics, pot ser descrit formalment com un *nomos*.⁴⁵ Simònides, en tota regla, invoca la Musa per obtenir-ne el suport a l'hora d'assolir el degut *κόσμος ἀοιδῆς* que permeti immortalitzar la glòria dels *Plataiomachoi* a la manera dels herois homèrics.

Pel que fa al contingut del fragment, es poden aïllar els motius unitaris següents:

Proemi

- Menció de vincles de parentiu i possible apel·lació a Aquil·les, fill de Tetis (fr. 10, 1-5 W²).

⁴⁵ Obbink 2001: 65-73.

Introducció

- La mort de l'heroi per mitjà d'un símil homèric: l'arbre abatut per destrals (fr. 11, 1-4 W²).
- Esment de Patrocle, potser en un context funerari (vv. 5-6).
- Explicació sobre la causa de la mort d'Aquil·les: la mà d'Apol·lo en fou la responsable (vv. 7-8).
- Alexandre, causant de la perdició de Troia. La *Ilioupersis*. El retorn dels dànaus (vv. 10-14).
- Reconeixement a Homer: gràcies a la seva poesia, inspirada directament per les Muses, el llinatge dels semidéus gaudeix de glòria imperible (vv. 15-18).

Transició

- Comiat d'Aquil·les i invocació de la Musa com a aliada en el cant (vv. 19-24).
- Aparició dels guerrers que defensaren la llibertat d'Esparta i de l'Hèl·lade. La seva glòria igualment perdurarà inextingible (vv. 25-28).

Secció narrativa

- Partença de l'expedició espartana, guiada pels Tindàrides i per Menelau (vv. 29-32). Menció de Pausànias en termes elogiosos (vv. 33-34).
- Els diferents estadis de la marxa pel Peloponès i l'aplec de les forces peloponèsies. L'arribada a la plana d'Eleusi (vv. 35-40).
- Probable referència a l'expulsió dels invasors gràcies a la intervenció divina o màntica (vv. 41-43).
- Esment de medes i perses, d'una banda, i dels fills de Doros i d'Hèracles, de l'altra, en una possible descripció de les tropes abans de l'encontre militar (fr. 13, 8-12 W²).

- Passatge en estil directe que podria reproduir una predicció (de l'endeví Tisàmenos?): l'exèrcit vencedor serà aquell que esperi l'atac de l'enemic a l'altra riba de l'Asop (fr. 14, 2-11 W²).

- La posició dels corintis al combat. Elogi d'aquests pel seu coratge (frr. 15-16 W²).

- Hipotètiques al·lusions a la continuació del combat: possible referència al santuari de Demèter (fr. 17 W²).

Arribats en aquest punt, ens cal establir un text de referència sobre el qual puguem basar-nos a l'hora de cercar un sentit coherent. Insistim: l'ordre ha de ser, en primer moment, treballar sobre el text papiraci tal com s'ha conservat per mirar de copsar-ne el sentit despul·lat d'afegiments; en segon lloc, trobar correlats, llocs paral·lels i lectures plausibles d'acord amb el lèxic simonidi i la formularitat èpica, elegíaca i lírica en general. Com veurem, la recerca en obres posteriors que s'emmirallen en l'obra de Simònides es revela com un suport ben fonamentat. Només en alguns casos, caldrà admetre formulacions innovadores de l'estètica simonídia, en el lèxic i en els conceptes. Val a dir, però, que centrarem el nostre estudi en els dos primers fragments de l'elegia de Platees, els frr. 10 i 11 W². D'ells, en presentem el text.

Fr. 10 W², P.Oxy. 3965, fr. 22.

·]χv[
·]Ϟ προπάτω[
·]·θωνηγ σ[
·]τῶν ὑπὲρ ἡμ[
·]αλῆς ἀγλαόφη[5
·]ησι[

10 “ex prooemio ad Achillem, cf. fr. 11” W || 2]ο uel]ο | πατή]ο προπάτω]ο τε W, cf. Alc. fr. 130. 20 L.-P. = 130b. 5 V (τὰ πάτηρ καὶ πάτερος πάτηρ) : ἀπ]οπρό Parsons || 3 M]ηθώνην uel -θων ἦν σ[~ e.g. W || 4 μελε]τῶν ὑπὲρ ἡμ]ετέρων W || 5 ησ sscr. ·α· | κούρης εἰν]αλῆς ἀγλαόφη]με πάϊ W

En afegir-hi les restitucions:

·]χv[
·	πατή]ο προπάτω]ο τε	
·]·θωνην σ[
·	μελε]τῶν ὑπὲρ ἡμ]ετέρων	
	κούρης εἰν]αλῆς ἀγλαόφη]με πάϊ	5
·]ησι[

Fr. 11 W², POxy 2327 fr. 5 + 6 + 27 col. i + 3965 fr. 1 + 2.

	παἰ[.]σ.[
	ἦ πίτυν ἐν βήσ[
	ύλοτόμοι τάμ[
	πολλὸν δ' ἠρῶσ[
·]ος λαὸν[5
·]όκλου σα[
·]άμασσεν ἐφ[
·]ωνος χειρὶ[

11 “1-9 mors Achillis” W in app. | 1-4 (ϕ 2327 fr. 5 ex ima columna) ante 5 sqq. (ϕ 2327 fr. 6 ex summa columna) locauit W(est), sed G(entili)-P(rato) post frr. 15-16 W locauerunt ||1 παῖ]σε] σ.[... σὺ δ' ἠριπες, ὡς ὅτε πεύκην tempt. e.g. W in app. | fin. ὡς κυπάρισσον Bu(rzacchini) coll. Hor. *Carm.* IV 6,10 || 2 ε[[μ]] sscr. v | ἐν βήσ[σαις W | βήσ[ση (uel βήσ[σησ') οὖρεος (L[obel]) οἰοπόλου e.g. W in app. || 3 δαμ[sscr. τ | τάμ]νωσι W τάμ]νουσι Bu fin. e.g.

ταναήκει χαλκῶ Da(nielewicz) (coll. Ψ 118 sqq.) || 4 ὦ sscr. ἠ ἠῆρῶσ[W ἠρώησ[Da (cf. A 303) || 5 uel ὡς ἠ μέγα πένθος λαὸν [ἐπέλλαβε· πολλὰ δ' ἐτίμων e.g. W in app. ἠ μέγα δὴ ποτ' ἄχος λαὸν [λάβε e.g. Pa(vese) || 6 “oder Πατρ[όκλους” Lu(rpe) | σα uel σχ uel σλ | καὶ μετὰ Πατρ[όκλου σ' ἄγγει κρύψαν ἐνί e.g. W in app. || 5-6 ἠ λάβε πένθος λαὸν· [ἔπειτα δὲ τύμβον ἔχευαν | καὶ μετὰ Πατρ[όκλου σ' ἄγγει κρύψαν ἐνί e.g. Sb(ardella) || 7 δ[uel φ[con. L | οὐ δὴ τίς σ' ἐδάμασσε ἐφ[ημέριος βροτὸς αὐτός coní. W || 8 ἀλλ' ὑπ' Ἀπόλλ]ωνος χειρὶ [τυπείς ἐδάμης W | [δαμείς ἔπεσες sim. W in app. [δαμείς ἔθανες Pa (coll. CEG 572, 5)

-]σεουσαπ.[.....]στ[
-]ιάμου παισὶ χ[....]ομ[10
-]νδροιο κακόφρ[...].ς ὡς ...[
-]. θεΐης ἄρμα καθεΐλε δίκ[
-]ν πέρσαντες ἀοίδιμον [.....]κοντο
-]ων ἀγέμαχοι Δαναοί[
-]νατον κέχυται κλέος ἀν[....]έκητι 15
-]λοκάμων δέξατο Πιερίδ[
-]θειήν καὶ ἐπώνυμον ὄπ[.....]οισιν
-]ιθέων ὠκύμορον γενε. [

9]υσαπ ϕ 2327]σεουστ[sscr. α supra σπ ϕ 3965]σεουσα π- W].εους ἀπ- Me(rkelbach) | Παλλὰς δ' ἐγγύς ἐοῦσα πε[ρικλεές (πε[ρικλυτὸν Pa) ἄστ[υ καθεΐλεν e.g. coní. W in app. || 10 Τρωσί τε καὶ Πρ]ιάμου C(apra)-C(urti) | παισι ϕ 3965 παι·σ·ι sscr. δ ϕ 2327 | σὺν δ' Ἦρη, Πρ]ιάμου παισὶ χ[αλεπτ]όμ[εναι e.g. coní. W in app. | χ[αριζ]ομ[εν- tent. P(arsons) χ[αριζ]ομ[ενος L χ[αλεπτ]όμ[εναι W || 11 init. εἵνεκ' (uel ὕβριν uel θάρσος)

Ἀλεξά]γδροιο κακόφ[ρονο]ς P εἵνεκ' Ἀλεξά]γδροιο κακόφ[ρονο]ς W αἶψα
 (uel ῥίμφα) δ' Ἀλεξά]γδροιο Pa οἰστῶ Ἀλεξά]γδροιο M ἀλλὰ γ' (uel αὐτὰρ)
 Ἀλεξά]γδροιο κακόφ[ρονο]ς Lu | κακόφ[ρονο]ς uel κακοφρ[αδή]ς uel
 κακόφ[ραδέο]ς L | fin. ὥστε uel ὡς τε uel ὡς το ὡς τὸν [ἀλιτρὸν e.g. conī. W
 ὡς τ(ε)ἰ]νοι ὕβριν Lu || 12 init. ἀλλὰ χρόνω]ι W in app. τοὺς μὲν ἄρ' Pavese
 τούτους Lu Πέργαμον G |]. θεῖης W ἰθείης uel ε]ὑθείης P ε]ὑθείης Pa, Lu
 εὐ]ηθείης Hu(tchinson) | α[ρμα sscr. τερ ϕ 2327 (sc. τέρμα) αρμα ϕ 3965 |
 (ἐ)κίχανε maluisset W pro καθεῖλε, quod ex 9 irrepsisse potuerit | δίκ[ης W ||
 9-12 [Παλλὰς δ' ἐγγύ]ς ἐοῦσ' ἀπε[τείσατο Ἐ]κτ[ορα δῖον | [ἔγχεϊ σῶ,
 Πρ]ιάμου παισὶ χ[αλεπτ]ομ[ένη | [εἵνεκ' Ἀλεξά]γδροιο κακόφρ[ονο]ς, ὥστε
 κ[αὶ ἄλλους | [Τρώων ε]ὑθείης ἄρμα καθεῖλε Δίκ[ης Sb || 13 οἱ δὲ πόλι]ν P
 τοὶ δὲ πόλι]ν W καὶ Τροίη]ν Lu | [οὔκαδ' ἦ]κοντο P, iam Pe(ek) || 14 init. ὡς
 εἶξαν Τρ]ώων uel φέρτατοι ἦρ]ώων uel ἀνδρῶν ἦρ]ώων Pa ἔξοχοι ἦρ]ώων
 C-C | αγεμάχοι ϕ 3965 a.c. αγέμαχοι p.c. || 15 init. οἴσι κατ' ἀθά]νατον L
 οἴσι ἐπ' ἀθά]νατον W τοῖσι δ' ἀθά]νατον Lu | ἀθά]νατον L ἐ]ρατόν Hu |
 ἀν]δρὸς] P || 16 ὅς παρ' (uel ποτ') ἰοπ]λοκάμων P | Πιερίδ[ων P || 17 init.
 πᾶσαν ἀλη]θείην W γῆρυν ὅ]θειην Hu τὴν αὐδὴ]ν Ca(tenacci) |
 ὄπ[λοτέρ]οισιν Hu coll. Theocr. xvi, 46 || 18 init. ποιήσ' uel θῆκ' P ἦνυσεν
 sim. W in app. ἄεισ(ε) C-C | ἡμ]ιθέων L | fin. γενεα]ν P γενεή]ν W

-]ν νῦν χαῖρε θεᾶς ἐρικυ]
-]αλίου Νηρέος· αὐτὰρ ἐγώ [20
-]σ' ἐπίκουρον ἐμοί, π[]ε Μοῦσα
-]θρώπων εὐχομένω]
-]ν καὶ τόνδ[]ίφρονα κ[]ιδῆς
-]έρης ἵνα τις [...]σεται υ[
-]ν οἱ Σπαρτ[]αρ 25
-] ἀμυν[]..[]ω]
-]τῆς ἐλάθ[]ν οὐρανομ[.]ης
-]νθρώπων []αὶ ἀθάνατο [

-]ρώταν κα[]ς ἄστυ λιπόντ[
-] Ζηνὸς παισιὶ σὺν ἵπποδάμοις 30
-]ις ἥρωσι καὶ εὐρυβίηι Μενελάω[
-]ρώτης ἡγεμόνες π[.]λεος

19 init. ἀλλὰ σὺ μὲ]ν νῦν P ἀλλὰ σὺ μέ]ν νυν Lu καὶ σὺ μὲν οὖ]ν dub. Hu | fin. ἐρικυ[δέος υἱέ L || 20 init. κούρης εἰν]αλίου uel υἱών' εἰν]αλίου uel ἔκγονε χαῖρ'] ἀλίου suppl. L || 21 init. κικλήσκω] P κικλήισκω] W | π[ολυώνυμ]ε P || 22 marg. περ α^μ ϕ 2327: an περ (pro περι?) legerent ἀμφότεροι (Ario et Nicanor) interp. W, et in ϕ 3965 spatium ad περι quadrat. | fin. εἴ τι ποτ' ἀν]θρώπων εὐχομένω]ν ἄϊεις Pa εἴ περ γ' ἀν]θρώπων εὐχομένω]ν μέλαι W || 23 init. ἔντυνο]ν P | τόνδ[ε μελ]ίφρονα (uel δα]ῖφρονα W) P | fin. κ[όσμον ἀσ]ιδῆς P κ[όλλοπα χο]ρδῆς dub C-C || 24 init. γλυκ]ερῆς uel μακροτ]έρης uel ἡμετ]έρης P | [μνή]σεται W [μνα]σεται Ru(therford) [μνησ]ετ' ἐ]ν P | fin. ὕ]στερον αὖ e.g. coní. W in app. ἐν ὀ]ψιγόνοις uel ἐν ἐ]σσομένοις coní. P ἐξοπίσω ego (cf. *Theog.* 100) || 25 init. ἀνδρῶ]ν P | Σπάρτ[ης ὠρμησαν καρτερὸν ἄλκ]αρ uel Σπάρτ[ηι ... δούλιον ἦμ]αρ P Σπάρτ[ηι τε καὶ Ἑλλάδι δούλιον ἦμ]αρ e.g. in app. coní. W ex "Sim." *epigr.* 16, 1 || 26 ἔσχον] ἀμυνόμ[ενοι μὴ τιν' ἰδεῖν φανερῶ]ς e.g. in app. coní. W ex "Sim." *epigr.* 20(a), 3-4 = CEG 2 || 27 init. οὐδ' ἀρε]τῆς ἐλάθ[οντο, φάτις δ' P φάτις δ' ἔχε]ν e.g. coní. W in app. | fin. οὐρανομ[ήκ]ης R. B. Rutherford || 28 marg. αν(τι του) εν ανθρωπ[ϕ 2327, fort. in textu ἐν ἀ]νθρωπωι uel ἐπ' ἀ]νθρώπων coní. P | init. καὶ κλέος ἀ]νθρώπων W καὶ φάτις ἀ]νθρώπων Pa |]αι uel]αρ uel]ερ περ uel ὑπέρ uel ἄτερ P | fin. [ἔσσετ]αι ἀθάνατο<v> W [ἔσσετ]αι ἀθάνατο<ς> Pa || 29 init. οἱ μὲν ἄρ' W βῆσαν δ' Lu | Εὐ]ρώταν L | κα[ὶ Σπάρτη]ς L κ[αὶ ἐυκλεε]ς Fo(wler) (cit. P) | λιπόντ[ες || 30 init. ἐξέλασαν] P ἐξῆλθον] Fo ὠρμησαν] W || 31 init. Τυνδαρίδα]ις W Τυνδαρίδη]ις uel ἀγνωτάτο]ις uel σὺν τ' ἄλλο]ις P | κατ a.c. | Μενελάω]ι W ||

32 init. e.g. ἐσθλοὶ W ἐσθλοὶ uel πολλοὶ Lu κλεινοὶ G-P | πατ[ρ]ώης P |
 π[ο]λεος Ϝ π[ο]λεος legebat Nicanor πόλεως Arpio (·ο· sscr. N· α^π)

·] μβ[.]ότου ἔξ[.]γ' ἄριστ[</td <td></td>	
·] αγ. Πausανίας</td <td></td>	
·]. καὶ ἐπικλέα ἔργα Κορίν[.]ου	35
·] τανταλίδεω Πέλοπος</td <td></td>	
·] ίσου πόλιν ἔνθα περ ω[</td <td></td>	
·] φῦλα περικτιόνων</td <td></td>	
·] σσι πεποιθότες οἱ δὲ συν[</td <td></td>	
·] ρατὸν πεδίων</td <td>40</td>	40
·] δίωνος ἔξε[...]</ντες</td <td></td>	
·].ος ἀντιθέου[
·].ς δαμάσαντ[
·].ι εἶδομεν[
·] νυμον α.[</td <td>45</td>	45

33 τοὺς δ' υἱὸς θεῖοιο Κλεο]μβ[ρ]ότου ἔξ[α]γ' ἄριστ[ος suppl. W | μ[έ]γ' ἄριστ[dub. L || 34 init. e.g. ῥήματ' ἀριστεύων ἔργ]α τε P | Πausανίης Ϝ (η sscr. ·α·) || 35 init. αἶψα δ' ἴκοντ' Ἴσθμὸ]ν e.g. conī. W in app. | Κορίν[θ]ου W || 36 init. νήσον δ' ἐξέλιπον uel σύν δ' αὐτοῖς υἱοῖ] P νήσου τ' ἐσχατιήν] e.g. suppl. W in app. ἔνθα πύλαι νήσου] W (1993) || 37 init. καὶ Μέγαρ' ἀρχαίην e.g. W in app. (coll. Hdt. 9, 19, 1) | Ν]ίσου πόλιν P | ὦ[Ϝ ὦ[λλοι W ὦ[λλοι P || 38 init. e.g. ἦντησαν μάχιμοι P || 39]ισι P θεῶν τεράε]σσι W | σύν[οπλοι P σύν [αὐτοῖς W συν[όντες Lehnus (cit. Aloni 1994) συν[ῆλθον G || 40 init. ἦλθον Ἐλευσῖνος P ἴκον Ἐλευσῖνος γῆς ἐ]ρατὸν W (coll. Hdt. 9, 19, 2) πάντες Ἐλευσῖνος G || Μηδείους γαίης e.g. conī. W in app. |]δίωνος uel διενος P]δενος L Παν]δίωνος ἔξε[λάσα]ντες (dub. ἔξε[λαθέ]ντες) P || 42 Ταμίδεω τέχναις (scil. Tisameni) e.g. conī. W in app. (coll. Hdt. 9, 33, 1) | Κέκρ]οπος ἀντιθέου[P μάν]τιος ἀντιθέου[W || 43 δαμάσαντ[de Masistii equitibus pulsus conī. W (coll. Hdt. 9, 20 sqq.) || 45 -ω]νυμον P εὐώ]νυμον Fo

La restitució d'aquest fragment és força més complexa i controvertible, ja que moltes de les integracions que s'hi han practicat han estat realitzades *ope ingenii*. Amb tot, la validesa de moltes propostes queda fora de dubte en virtut de les evidències textuals, dels paral·lels lèxics i formulars i de la recreació *Simonidis more*. Aquest constrenyiment i alhora suport ens ha fet destriar acuradament les propostes i fins i tot aventurar-ne alguna, com per exemple al v. 24, sempre, però, amb la deguda fonamentació en els paral·lels i l'escaient coherència. Podem avançar el següent text, que sempre restarà com una versió hipotètica de treball.

παι[.]σ.[
 ἢ πίτυν ἐν βήσ[σαις
 ὑλοτόμοι τάμ[νωσι
 πολλὸν δ' ἠῆρῶσ[
 · πένθ]ος λαὸν [λάβε 5
 · Πατρ]όκλου σα[
 · σ' ἐδ]άμασσεσεν ἐφ[
 ἀλλ' ὑπ' Ἀπόλλ]ωνος χειρὶ [
 ·]σ ἐοῦσα π.[.....]στ[10
 · ᾧ Πρ]ιάμου παισὶ χ[....]ομ[
 εἶνεκ' Ἀλεξά]νδροιο κακόφρ[ονο]ς, ὡς ...[
 · ᾧ]. θεῖης ἄρμα καθεῖλε δίκ[ης].
 · ᾧ πόλι]ν πέρσαντες ἀοίδιμον [οἴκαδ' ἴ] κοντο
 · ᾧ ἦρ]ῶων ἀγέμαχοι Δαναοί [
 οἴσιν ἐπ' ἀθά]νατον κέχυται κλέος ἀν[δρο]ς ἕκητι 15
 ὅς παρ' ἰοπ]λοκάμων δέξατο Πιερίδ[ων
 πᾶσαν ἀλη]θείην καὶ ἐπώνυμον ὄπ[λοτέρ]οισιν
 ποίησ' ἡμ]ιθέων ὠκύμορον γενεή[ν.
 ἀλλὰ σὺ μὲ]ν νῦν χαῖρε, θεᾶς ἐρικυ[δέος υἱέ
 κούρης εἰν]αλίου Νηρέος· αὐτὰρ ἐγὼ [
 κικλήσκω] σ' ἐπίκουρον ἐμοί, π[ολυώνυμ]ε Μοῦσα,

εἶ περ γ' ἀν]θρώπων εὐχομένω[ν μέλαι
 ἔντυνο]ν καὶ τόνδ[ε μελ]ίφρονα κ[όσμον ἀο]ιδῆς
 ἡμετ]έρης, ἵνα τις [μνή]σεται <ἐξοπίσω>
 ἀνδρῶ]ν, οἱ Σπάρτ[η] τε καὶ Ἑλλάδι δούλιον ἦμ]αρ 25
 ·] ἀμυν[].·[]ω[
 οὐδ' ἀρε]τῆς ἐλάθ[οντο φάτις δ' ἔχε]ν οὐρανομ[ήκ]ης
 καὶ κλέος ἀ]νθρώπων [ἔσσετ]αι ἀθάνατο<ν>.
 οἱ μὲν ἄρ' Εὐ]ρώταν κα[ὶ Σπάρτη]ς ἄστυ λιπόντ[ε]ς
 ὤρμησαν] Ζηνὸς παισὶ σὺν ἵπποδάμοις 30
 Τυνδαρίδα]ις ἦρωσι καὶ εὐρυβίηι Μενελάω[ι
 ἐσθλοὶ πατ]ρώης ἡγεμόνες π[ό]λεος,
 τοὺς δ' υἱὸς θείοιο Κλεο]μβ[ρ]ότου ἔξ[α]γ' ἄριστ[ο]ς
 ·]αγ. Πausανίας.
 · -σσ--σ~] καὶ ἐπικλέα ἔργα Κορίν[θ]ου 35
 · -σσ--σσ-] Τανταλίδεω Πέλοπος
 · -σσ--σσ- Ν]ίσου πόλιν, ἔνθα περ ὦ[λλοι
 · -σσ--σσ-] φῦλα περικτιόνων
 · -σσ- θεῶν τεράε]σσι πεποιθότες, οἱ δὲ συν[
 · -σσ- Ἐλευσίνο]ς γῆς ἐ]ρατὸν πεδίων 40
 · -σσ--σσ- Παν]δίωνος ἐξε[λάσα]ντες
 · -σσ--σσ- Κέκρ]οπος ἀντιθέου[
 ·]ς δαμάσαντ[
 ·]·ι εἶδομεν[
 · -ὠ]νυμον α.[45